

IŠ PRIEŽASTIES DEŠIMTMETINIŲ SUKAKTUVIŲ „VARPO“

Yra pasaulėje užkampis žemės, kinišku mūru užtvertas. Nuvargę ten žmonės be pailsio vargsta dėl užlaikymo savo gyvasties, vargsta neišmintingai, vargsta apgrabomis, nes tasai mūras meta tokį šašuolėtį¹, jog visą kraštą užlaiko patamsyje. Vos retkarčiais senkas šviesos išalkusiems to krašto sūnums prakrapštyti kiaurynėlę aname mūre ir patraukti gaivinančio kvapo ir pamėginti akis regėjimu linksmesnių, nes laisvesnių, veidų, gilesniai, nes laisvesniai alsuojančių krūtinių, karštesnės, nes laisvesnės, namų žinyčios.

Iš anos šviesiosios pusės laimingesni sasedai² vos atsimena apie savo patamsio kaimynus. Bet tarp jų yra pora būrelių neapakusių patamsyje žmonių, kurių krūtinėse vienokios širdys tvaksi kaip ir už mūro. Kartkartėmis skubinas tie būreliai prie užkeikto mūro, sunkiai nešdami ant pečių nešulius. Nedideli nešuliai, vienok smarkiai spaudžia pečius nešėjų su mažomis pajėgomis; nedideli tie nešuliai, bet malonus jų turinys: tenai maistas dėl pavargusių brolių už mūro, tenai yra aiškiai degantys ir plačiai apšviečiantys žibintuvai, – tai ženklas, jog anie varguoliai ne visai apleisti, jog dar yra kam bėgti prie jų su ranka pašalpos, su žodžiu paguodos. Sunku nešėjams ir neleistų, kad neatmintų, jog naštą numetę, sau palengvinę, nutrauks nuo milijonų už mūrinių pastarąją viltį nors retkarčiais lengviaus atsidusti, grynesnį šviesos spindulį paregėti. Sunku jiems, tad iš nekantrybės kits į kitą kartais žvairomis pažiūrės, kartais kartų žodį tars: tu per mažai neši, o aš baigiuosi įsitempdamas; tu veltui prakaitą lieji, nes niekus neši, bet tuojaus vėl nurimsta, ir vėl kiekvienas skuba tuo pačiu keliu, prie to paties mūro, su pašalpa tiems patiems broliams, nes kožnas³ ką kita neša: kits saldų pieną, kits rūgščius barščius, kits duoną, kits ragaišį, kits žibintuvą šiaip smaluotą, kits taip smaluotą. Ir ramiaus eiti, regint, jog ne vieni patys žūsta, vargsta.

Gerbiamoji „Varpo“ redakcija! Juk aiški mūsų pasaka? Kas varguoliai? Tai lietuviai, mūsų broliai, šašuolėtyje Prūsų rubežiaus⁴. Kas jiems žibintuvus ir dvasišką maistą neša? Tai Jūsų ir mūsų redakcijos. Žvairuojavos kartais, tankiai vienu nešamos dovanos nepatinka kitiems, tada pasisakova, bene būtų naudingiaus šį įsidėti, o ne tą, bet, aciū Dievui, savo kelionėje dar įkritova į tokį įnirtimą, kad būtumėme kits kitam panorėję smerčio⁵: maloniaus darbuotis didesniame būryje. Netikime, kad būtume kumet laiką kits kitą už priešą, ne už sankeleivį⁶.

Atsitikus tada tokiai maloniai progai, kaip dešimtmetinės sukaktuvės Jūsų triūsos, leiskite, broliai, išreikšti jums prietelystės⁷ jausmus vardan vienokio tikslo ir sušaukti: „*Tegyvuoj cielybėj⁸ pirmasis lietuviškas laikraštis, kurs taip ilgai ištvėrė ant sargybos Lietuvos tiesų! Tegyvuoj tarp mūsų santarvė! Šalin žvairavimai ir asabiškos⁹ neapykantos! Unitis viribus, quia concordia res parvae crescunt!*“*

Kaipo reališką ženklą pritarimo Jūsų džiaugsmams, „Tėvynės Sargo“ redakcija siunčia iš savo tekos** į sukaktutinį „Varpo“ Nr. arba į kningelę, išeinančią ant atminimo „Varpo“ sukaktuvių, du geresniu ir moksliškesniu straipsniu: „Istorija darbo“ ir „Apie nelaimingas pasekmes girtybės ir

¹ Šašuolėtis – šešėlis. (Red.)

² Sasedai – kaimynai. (Red.)

³ Kožnas – kiekvienas. (Red.)

⁴ Rubežius – siena, riba. (Red.)

⁵ Smertis – mirtis. (Red.)

⁶ Sankeleivis – bendrakeleivis. (Red.)

⁷ Prietelystė – draugystė, draugiškumas. (Red.)

⁸ Cielybė – sveikumas; tegyvuoja cielybėj – tegyvuoja sveikas. (Red.)

⁹ Asabiškos – asmeniškios. (Red.)

* *Unitis viribus, quia concordia res parvae crescunt* (lot.) – sutariant iš mažų dalykų išauga dideli.

** *Teka* (lenk.) – aplankas, portfelis.

vartojimo degtinės^{**}, kurių teiks „Varpo“ redakcija patalpinti be jokių pakeitimų, išskyrus rašybos ir stiliaus, jei pasirodys reikalingas, su šia dedikacija viršuje ir su padėtais parašais apačioje. Priduriame dar, kad ant kaštų¹⁰ išleidimo „sukaktuvinio“ paskiriame iš savo pusės dešimtį rublių (10 rub.).

Su guodone¹¹ „Tėvynės Sargo“ redakcija

Vaižgantas, *Raštai*, t. 5, parengė Ilona Čiužauskaitė, Vilnius: Pradai, 1994, p. 343–344, 482–483.

* Straipsnių, gautų savo dešimtmečiui iš TS, *Varpas* neišspausdino. Jo redakcijos atsakymų skyrelyje pasakyta: „Tėvynės sargui“. Negalėdami sunaudoti prisiųstus sukaktuvinius straipsnius, grąžiname su padėkavoju“ (*Varpas*. – 1899. – Nr. 1. – P. 20).

¹⁰ Kaštai – išlaidos, lėšos. (Red.)

¹¹ Guodonė – pagarba. (Red.)